

ИЗСЛЕДВАНЕ В ХОДА НА ДЕЙСТВИЕТО – ОБЩЕСТВЕНИТЕ НАГЛАСИ В СИТУАЦИЯ НА КРИЗА

КАКВО СЕ ПРОМЕНИ В РЕЗУЛТАТ НА КРИЗАТА ЗА СЛУЖИТЕЛИТЕ В МВР, КАК РЕАГИРАТ И КАКВИ СА ПЕРСПЕКТИВИТЕ ПРЕД ПРАВИТЕЛСТВОТО, МВР, БИЗНЕСА И ГРАЖДАНИТЕ ЗАНАПРЕД?

МЕТОДОЛОГИЯ

1. ЦЕЛИ И МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Цели: *Основната цел е да се идентифицират основните предизвикателства, с които се срещат служителите в МВР, работещи на първа линия за периода 7 април – 12 май 2020 г., по отношение:*

А) личните стратегии и емоционалните реакции за справяне с предизвикателствата, възникнали в резултат на въведеното извънредно положение и променените и професионални роли и функции, в т.ч. и личните им разбирания и визия за бъдещето на България, след преодоляване на медицинската криза, породена от COVID -19;

Б) мерките, предприети от Правителството на Република България, в т.ч. и промяната на голяма част от тях;

В) основните изводи, които са си направили на фона на кризата и посланията, които отправят към българското общество и правителството на Република България.

Метод на провеждане на изследването: За целите на настоящото изследване бе изготвен специален въпросник, който в процеса на провеждане на разговор бе разширяван и допълван от изследователя. В някои от случаите въпросите бяха изпращани предварително на участниците, а в други случаи изследваните лица не искаха да виждат въпросите, за да бъдат по-автентични и спонтанни в своите отговори и реакции. Всички интервюта бяха проведени по телефон, като минималната им продължителност бе 40 минути, а максималната 90 минути. За да се установят общите нагласи на групата и да се идентифицират специфички по направление на дейност или географско местоположение, първо бяха направени интервютата, след което бе структуриран и изготвен настоящия анализ. Интервютата се провеждаха еднократно, като с някои от участниците имаше допълнителни разговори за обсъждане и верифициране на информация, предоставена от техни колеги, счестена за важна от изследователя и споделена в по-късно проведени интервюта.

Всички участници в изследването бяха откровени в отговорите си и даваха подробна информация за мотивите, поради които вземат дадено решение.

РЕСПОНДЕНТИ

Характеристики на групата

За изготвяне на настоящия анализ бяха проведени интервюта с 13 участника, на различна възраст, работещи в системата на МВР. В извадката са включени районни инспектори, гранични полицаи, патрулни полицаи, жандармеристи, криминалисти, работещи на КПП за времето на извънредното положение, служители в КАТ и служители в дирекция „Български документи за самоличност“ (БДС). Всички са с променени функции и задължения на фона на кризата, работят в променени обстановка и контекст. Подбрани са участници, които са били на КПП, опазвали са обществения ред и сигурност в ромски махали, охранявали са поставени под карантина квартали и населени места, проверявали са лица, поставени под карантина и са обслужвали преминаващи лица и товари на гранични пунктове в т.ч. и на аерогари. В изследването бяха включени и представители на КАТ и БДС, тъй като за периода на кризата, гишетата на двете служби не са спирали да обслужват граждани, в т.ч. и прибрали се от чужбина лица.

Възрастта на участниците е между 37 и 57 годишна възраст, като преобладават мъжете (8 мъже и 5 жени).

По отношение на семейния статус, в извадката са включени участници, които са семейни с деца, разведени, необвързани, живеещи с родител и болен брат/сестра, както и служители, които са овдовяли.

Доходи:

От всички анкетирани има само един участник, който сподели, че среща сериозни финансови затруднения и е единствен работещ в семейството, но загубата на доходи не е свързана с извънредното положение, а с кризата, предизвикана преди това от закриването на „частната“ лотария. Във всички останали случаи, семействата са с такава конфигурация, че няма загуба на доходи и/или работни места, като всеки един от участниците в изследването отчита спокойствието и сигурността по отношение на доходите, които и/му дава работата в МВР.

Географско местоположение: участниците в изследването са от различни по големина областни градове, с което се обхващат населени места с различен социално-икономически и демографски профил, различен стандарт на живот и различна степен на засегнатост от кризата. Степента, в която населението е засегнато и усеща кризата с корона вируса във всяко населено място е различна, а този профил на населени места дава информация, която е съотносима към по-голямата част от служителите в МВР в страната.

Социална активност: Участниците в изследването и през втория отчетен период продължават да общуват активно в социалните мрежи, в които има специални групи, обединяващи ги не само около членството им в Синдикална федерация на служителите в МВР /СФСМВР/, но и около различни интереси. Те споделят, че в началото на периода са ограничили в голяма степен социалните си контакти и са общували единствено със своите колеги и семейства, но към края на периода са си позволявали да се събират от време на време с приятелски семейства, като тези срещи са били само с повод и в много тесен и проверен кръг. За периода се забелязва продължаване, но с намаляващ интензитет, кампания за осигуряване на лични предпазни средства за служителите в МВР, които са „на първа линия“. Намаляването на интензитета се дължи

на факта, че голяма част от служителите по един или по друг начин са се снабдили с лични предпазни средства. В изследвания период, СФСМВР реализира и втора кампания, чиято цел е да се осигурят ободряващи напитки и храни на полицаите на КПП-тата в страната.

2. ОСНОВНИ ИЗВОДИ И РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

2.1. Лични стратегии и емоционални реакции за справяне с предизвикателствата, възникнали в резултат на въведеното извънредно положение и променените професионални роли и функции, в т.ч. лични разбирания и визия за бъдещето на България, след преодоляване на медицинската криза, породена от COVID -19

А) Нагласи по отношение на физическото здраве и промяна в семейната динамика

Физическо здраве: и през втория изследван период, участниците продължават да споделят, че не изпитват страх за собственото си физическо здраве, но за разлика от предишния период, все по-сериозно се утвърждава тезата, че пикът е преминал и вероятността да се заразят намалява. Немалка част от служителите споделят, че вече не вярват, че заразяването е въпрос на време, а по-скоро смятат, че няма да се случи. От началото на месец май 2020 г., при служителите, които няма близки, попадащи в рисковни групи, започва да се забелязва тенденция за намаляване на прецизността и стриктността при спазване на мерките за лична безопасност и дезинфекция. Много от изследваните лица споделят, че не се носят маски в помещенията, в които има само колеги, независимо, че понякога са от различни служби, заявяват че не поставят предпазни ръкавици, т.к. се чувстват некомфортно с тях, а някои от колегите им са развили алергии в резултат от 12-часовото носене на латексови ръкавици, които спарват. Те споделят, че са заменили ръкавиците с редовна дезинфекция на ръцете.

И през този период се затвърждава тенденцията основните притеснения от заразяване да са свързани с близките, като страхът е за възрастните родители и членове на семейството, които са болни. Някои от интервюираните споделиха, че след охраняване на населени места, поставени под карантина (Банско, Паничерево) са се самоизолирали и са се подложили на 14 – дневна карантина, за да са сигурни, че няма да заразят близките си. Това е за случаи, в които в семейството има възрастен родител, попадащ в рискована група и други членове на семейството, които са с увреждания.

Забелязва се пряка зависимост между притесненията от заразяване, разпространението на заразата и наличието/липсата на заболели колеги. На местата, на които няма заболели колеги, въпреки че работят на първа линия и се срещат с множество хора, много по-разпространена е нагласата, че вероятността да се разболеят намалява прогресивно с приближаване на края на извънредното положение.

В екипите, в които има служител, който е развил болестта, нивата на тревожност и притеснения са много по-високи и респективно мерките за лична сигурност и дезинфекция се спазват много по-прецизно.

Само в една от службите, сред които бяха интервюирани служителите има масово тестване с PCR, поради наличието на заразени полицаи. Тестването се случва седмици след диагностициране на първите случаи, което е довело до сериозно повишаване на

нивата на тревожност за личното здраве и за здравето на близките им, сред полицаите, работещи в дадената служба.

Семейна динамика: През този период се забелязва нормализиране на отношенията в семейството и намаляване на нивата на тревожност от страна на служителите в МВР. Те споделят, че продължават да дезинфекцират домовете си, но не изпитват притеснението, което са изпитвали в началото на периода на извънредното положение. Споделят, че изпитват известно успокоение, защото всички членове на семейството са приели рисковете, които крие работата им и „страхът от заразата е намалял“. В началото на извънредното положение (13 март – 6 април 2020 г.) има случаи, в които близките на полицаите на първа линия са ги молили да си вземат отпуск и да изчакат преминаването на пандемията, докато в изследвания период, въпреки увеличаващия се брой на заразени и мащаб на разпространение на заразата, интервюираните споделят, че техните близки са се успокоили и притеснението им е намаляло.

Интервюираните служители, споделят, че са започнали да се срещат с близки семейства и/или приятели, като някои от тях са продължили да спазват физическа дистанция. Голяма част са започнали да прекарват по-голяма част от времето си в къщи, намиращи се в близки до областния център села, които са тяхна собственост. Те споделят, че това е бил основен отдушник на напрежението и „глътка свеж въздух“ за цялото семейство. Масово се изтъква и допълнителен позитив от работата на смени в МВР, а именно – това позволява да се разпределят ангажиментите и грижата за децата, без това да води до намаляване на доходите на домакинството.

Б) Емоционални реакции и стратегии за справяне с последствията от кризата

По отношение на реакциите и стратегиите за справяне с кризата на личностно ниво се забелязват сериозни разминавания между работещите в МВР. Всички осъзнават рисковете, предприемат мерки, за да ограничат евентуално заразяване, но техните реакции и нагласи са от „не се страхувам, защото знам, че няма да ми се случи“, до „не знам какво ще правя ако се окаже, че аз съм заразил/а близките си“.

Работещите на първа линия сравняват риска от заразяване с COVID – 19 с риска от заразяване от други болести, тъй като контактът с хората в момента е много по-безопасен, отколкото при изпълнение на служебните задължения в обичайна обстановка.

Забелязва се натрупване на сериозен гняв и неудовлетвореност от страна на работещите в МВР спрямо различни групи хора, като много често се употребяват определения като „не се държат адекватно“, „разпасани сме“, „не сме общество“, „не сме дисциплинирани“, „всеки гледа собствения си интерес“ и др. При някои от интервюираните, тези емоции са породени от неспазването на мерките, от голям брой граждани, и явното демонстриране на това нарушение, целящо провокиране на полицейските служители.

„Гневя се на демонстриращите безхаберие и липсата на мерки за лична защита. Афиширането, че не ти пука за мерките, особено, когато има служител на реда. Твоите разбирания са си твои, но не го афиширай навън. Спазвай правилата. Изразявай съпричастност, подкрепяй и пази другите. „

Има гняв спрямо хората, които не спират да критикуват всяка мярка, а също така и спрямо тези, „които сляпо се съгласяват с всичко“. Натрупани са негативни емоции спрямо ромската общност, в която спазването на противоепидемичните мерки е определено като невъзможно, а налагането на карантина като нещо, което може да бъде разбрано само от хора, които са на терен. Това, което обединява адресатите на неудовлетвореност и гняв от страна на служителите в МВР е липсата на дисциплина и неспазване на официалните решения и заповеди. Според тях, независимо дали мерките са одобрявани или не, правилата трябва да се спазват, а всеки е свободен да ги критикува и да предприема действия за ограничаване на тези, които смята за неадекватни.

Едно от основните предизвикателства, с които се е наложило да се справят полицаите на КПП-тата са свързани с пътуванията около Великденските празници. От една страна, правилата за пропускане на граждани са били неясни и са позволявали тълкуване, с което цялата отговорност и вземане на решения е била сведена до ниво служител. От друга страна се споделя, че се е наложило да пропускат хора, за които е било „очевидно, че лъжат“, но не са могли да направят каквото и да е, защото документално всичко е било изрядно. За първи път, бе споделено от някои участници, че в тях има усещане за некачествено свършена работа, неизпълнен дълг и неспособност да опазят хората. Това усещане се забелязва при хората, които са били на КПП на вход в малките населени места към които е имало вълна от прииждащи хора от по-големите градове по Великденските празници. Някои от тях казаха, че поради вменената им отговорност в т.ч. често да вземат субективни решения, кого да допуснат в населеното място и кого не, са се чувствали лично отговорни за допускане или недопускане на заразата в техния град.

Във този период, интервюираните служители споделят, че общуването с колегите им продължава да е основен отдушник и начин за преодоляване на страхове и притеснения, но се забелязва засилване на комуникацията с хора извън системата, които да дадат алтернативна гледна точка и с които да общуват по теми различни от тези за проблемите в МВР.

Втората стратегия за справяне и реакция, която се отличава е свързана с разходките сред природата, упражняването на спортове и прекарване на повече време в занимания с децата.

Голяма част от участниците споделят, че кризата не е повлияла върху техния мироглед, но ги е провокирала да се замислят за нещата, които са загубили и които са се променили драстично. Почти всички преосмислят ежедневието си и оценяват много по-високо свободата, която са имали.

В) Процеси, катализирани от кризата и промени, настъпили в резултат от нея (в личен, професионален и обществен план).

Разделение и противопоставяне на различни възрастови, социално-икономически и етнически групи

Според участниците в изследването основните негативни последици от кризата са, че ни е разделила в много отношения и по различни критерии. Голяма част от разделението в обществото и противопоставянето се дължи на двойните стандарти и усещането за ограничаване правата на едни групи и увеличаване правата на други групи хора.

Противопоставят се групите на пенсионерите и активните, работещи граждани в т.ч. останалите възрастни да гледат малките си деца родители, които частично или напълно са загубили доходите си. Това разделение се дължи на специално предвидените коридори за възрастни хора в магазините от 8.30 до 10.30 часа. Интервюираните смятат, че именно това разделение и двоен стандарт е причината да се противопоставят двете групи, т.к. ограничените права на едните не са компенсирани по никакъв начин и няма реципрочност на мерките. Бяха споделени истории, в които възрастни хора са правили забележки за дистанция и за това, че „не ги е срам – полицаи са, а не спазват разпоредбите и не стоят на 2 метра“ в 18.00 часа.

„Ядосвам се на колегите си, които не носят маски. Те трябва да дават пример. В началото се ядосвах много и на пенсионерите. Опитвах се да ги опазиш, а те хукнали по опашки, раздумки, седят си и си приказват, все едно не е за тях. В магазините въведоха коридори за пенсионери и независимо кога отидеш те са там. Не се съобразяват с нищо. „

Второто противопоставяне, което се забелязва е между роми и нероми. То се дължи на спазването на правилата и противоепидемичните мерки от страна на едните и невъзможност да се наложат мерките и да се спазват правилата от другите. Според интервюираните, голяма част от българските граждани виждат какво се случва в махалите и „се страхуват, че ще ги запалят и тях“. Самите полицейски служители, които са били на КПП-та в Банско и Паничерево и в ромски квартали споделят за огромни разлики в поведението и отношението към наложените мерки от различните групи. Голяма част от тях казват, че в Банско и Паничерево не са имали проблеми с гражданите и независимо колко строги са били мерките, те са се спазвали от всички, докато в ромските квартали не е било така. Казват, че това е много по-голям и дълбок проблем, защото нарушенията на забраните са се виждали от всички, което уврежда авторитета на полицията, националния оперативен щаб и държавата като цяло.

„Ядосвам се на небезизвестните роми. Освен, че не спазват мерките, шикалкавят. Лъжат непрекъснато къде отиват и какви са причините за това. Не спазват правилата. Не ходят с маски...А и представяш ли си ром с маска в каруцата? Дори да пиша акт, той няма да го плати. Няма кой да го принуди да понесе санкция. И ето така ти самият създаваш двоен стандарт, защото държавата не се е погрижила всички да са равни пред закона.“

„Ядосвам се на ромите, защото с тях е много трудно. Работата е много трудна. Те не спазват правилата, изолацията и карантината. Оценявам това, че не са образовани, трудно си намират работа, свикнали са да живеят по по-различен начин, в т.ч. и в по-мизерни условия. Много е трудно да накараш ромите да носят маски и да не се събират. Има изключения, но в повечето случаи те не са в гетата. Ромите в гетата са недисциплинирани. Гетото си има собствен живот. Преживял съм много епидемии в гетата – хепатит, морбили... имам опит в работата там, но всеки път е едно и също. Няма дисциплина.“

Проблемът с неспазването на противоепидемичните мерки и липсата на дисциплина сред част от населението е следващата разделителна линия в българското общество. Това е отчетено и като основна последица от кризата и характеристика на обществото, която се е проявила. Отбелязана е и явната липса на авторитети и лидери, както и на добър пример даван от тях. Голяма част от интервюираните казаха, че няма как да очакват гражданите да спазват заповеди и закони, когато представителите на изпълнителната власт демонстрират явното им нарушаване и неспазване. Някои от тях споделят, че са имали сблъсъци с граждани, които са им заявявали, че когато наложат глоба на министър-председателя, че не носи маска, тогава и полицаите ще имат право да им налагат глоба. Този тип конфронтиране, самите полицаи казват, че е бил един от най-трудните аз тях, а в някои случаи те самите са изпитвали вътреличностен конфликт, защото са подкрепяли тази теза, но въпреки всичко е трябвало да наложат санкция.

„Да, недисциплинираното общество не води към прогрес. Ние няма как да се развиваме, защото сме недисциплинирани. Китай и Германия са водещи държави, защото има ред и той е за всички и ако ние не можем да дадем пример на друг човек, как да се справим на национално ниво. Ядосвам се, както на неспазването на мерките, така и на тези, които хвърлят боклуци на улицата. Начинът за справяне с тази липса на дисциплина не е министър да каже, че ще си плати глобата, а да даде пример, защото аз мога да дам пример на хората около себе си, но те са много малко. Управляващите трябва да дават примери. Не става с наказание. Аз се опитвам, но обхвата ми е малък.“

„Недисциплинирани сме – правя забележка на момчета без маска и те ми казват „какво, ти ли ще ми напишеш акт?“. При нас, докато не ни дойде на главата не осъзнаваме, че е страшно. Аз не съм компетентен и запознат с вируса, колко го има и колко го няма. Глобата от 300 – 500 лева е реална и адекватна, но министърът на отбраната нарушава мерките и получава глоба от 300 лева. После казва по всички телевизии, че ще я плати, когато има пари. Когато чуваш подобно послание от министър на отбраната, как очакваш глобата да бъде платена от човек, за губил работата си или от някой ром, живеещ в гето? Какъв пример дава този министър? Как хората да са дисциплинирани с подобни министри? Законите важат за всички. Аз давам пример. Нося маски. Отказвам на приятели да се видим. Дезинфекцирам всичко. Пазя дистанция. Но моят пример не може да стигне до всички, за разлика от примера на министъра на отбраната.“

Участниците в изследването споделят, че в резултат на противопоставянето се е формирала култура на доносничество, като над 80 % от получените сигнали са за нарушение на разпоредбите и неспазване на противоепидемичните мерки. Голяма част от тях споделят, че са получавали сигнали от възрастни хора, за майки, които са извели

децата си в градинката зад блока, за събиране на младежи по пейки в междублокови пространства. Един от най-фрапиращите случаи, които бяха споделени е за сигнал от съсед, че децата на семейството в апартамента над неговия са много шумни и тичат непрекъснато.

Полицаяте, работили на КПП-та, реагирани на сигнали за нарушаване на карантинни мерки, а също така и експертите, работещи в други направления на дейност казват, че цялата солидарност, която е демонстрирана е била формална и изкуствена. В някои случаи солидарността и подкрепата е била само в началото – първите две-три седмици след въвеждане на извънредното положение, а след това всеки е започнал да мисли за себе си, правейки се на загрижен за другите. Според участниците в изследването кризата ни е направила по-бедни, по-озлобени един спрямо друг и е извадила на показ неспособността ни да функционираме в общности и като общество.

„Кризата ни направи по-добри артисти – изглежда, че сме солидарни, но се мразим повече. Мисълта „Не е важно аз съм добре, а Вуте да е зле“ важи с пълна сила. Виждам го от сигналите. Искам да бъде опроверган, но няма да стане.“

Възникване на нови заплахи и промяна на нагласи и междуличностни отношения

Една от основните промени, които споделят, че са изпитали интервюираните служители в МВР, е свързана с цялостната промяна на средата и възникване на нови заплахи, нов тип взаимоотношения и среда на общуване. За тях медицинската криза ще доведе до много по-сериозни сътресения и промяна в начина на функциониране на българското общество. Те споделят, че нямат представа какви ще бъдат България и света след 2 – 3 месеца и именно тази неяснота ги плаши. Липсата на прогнозируемост в личен план се пренася и в професионален, т.к. една част от тях очакват част от техните променени роля и функции ще се запазят.

Основните заплахи, разпознати и идентифицирани от служителите в МВР са:

1) Тежка и продължителна икономическа криза, която ще доведе до ръст на проявите на агресия и дребно хулиганство и увеличаване на престъпността, поради загуба на доходи и промяна на профила на извършителите на дребни престъпления. Основното притеснение на интервюираните служители в МВР е свързано с рязката промяна на начина на живот на българското общество и сериозната загуба на доходи. Почти всички споделят, че очакват едва в началото на 2021 г. да възстановим нивата на икономическо развитие от март 2020 г., което според тях означава трайна безработица на голям брой български граждани. Тази ситуация, заедно с множеството завърнали се български граждани от чужбина, които са загубили своите доходи, според тях ще увеличи престъпленията и по-конкретно кражбите.

„Сблъскваме се с хора, които са много нервни и агресивни. Изгубили са си работата. Нямат доходи. Болни са и не могат да отидат на доктор. Разбираме ги, но докъде ще стигнем и колко ще издържим?“

2) Промяна на начина на комуникация в „офлайн среда“ и загуба на базисни умения за общуване. Основен въпрос, който си задават е как ще общуват с хората, след като всичко премине и дали мерките, които са спазвали и чието спазване са налагали няма да са ги променили дотолкова, че да им действа като „невидими“ спирачки в междуличностните отношения.

„Преди се прегръщяхме радушно, но сега стоя на дистанция и има параван. Хората никога, или поне няма да е скоро, да са си толкова близки, колкото бяха преди. Ще са дистанцирани, дори ще са си чужди.“

Много от интервюираните участници споделят, че инстинктивно са започнали да отстояват дистанция, а някои от тях дори са променили силата на говорене, за да могат да бъдат чувани ясно от гражданите през маските, когато дават полицейско разпореждане.

„Кризата ни раздели, защото не комуникираме. Спряхме да си споделяме. Аз говоря с един кръг от 3 – 4 приятели. Сега всеки се е затворил в къщата си и като се видим стоим на по метър и половина. Децата забравиха да общуват и играят със съучениците си. Пазенето на дистанция ще остане, защото вирусът няма да изчезне, а заедно с него няма да изчезне и страха. Хората разпускат и късат синджира, но го правят с едно на ум. Много хора са с вменено чувство за вина, че може да са носители на вируса.“

3) Промяна в начина на живот на хората – намаляване на пътуванията и почивките, като тази промяна е породена от една страна от загубата на доходи, а от друга страна от промяна в нагласите и цялостния начин на живот. Споделя се мнението, че самолетният транспорт ще продължи да е в криза, а очакванията са хората да започнат да пътуват интензивно и да ходят да почиват в чужбина едва лятото на 2021 г.

„Преди 13 март бяхме свободни. Сега оценявам какво е да няма къде да идеш, да няма с кого да се видиш, а свободата е нещо, което не сме осъзнавали колко ценно и важно е. Светът се промени. Не можеш да отидеш никъде.“

Промени в професионален план, настъпили в резултат на кризата

Една от основните промени, настъпили в професионален план е свързана с интензивността на работа. Има служби, в които работата е намаляла значително. Такива промени се забелязват в КАТ (специализирана администрация), БДС и гранична полиция (частично изключение правят Аерогарите поради намаляване на пътничкопотока, но в същото време служителите има вменени допълнителни функции), които са породени от въведените ограничителни мерки.

За другите служби, натоварването се е увеличило сериозно, което пък е повлияло върху семейната динамика и отношения. Службите, в които има увеличаване на натовареността са тези, които са ангажирани с контролиране на поставените под карантина лица и населени места и охраняване на контролно-пропускателните пунктове.

Някои от интервюираните лица споделят, че при охраняване на поставени под карантина населени места са били командироваани в продължение на 14 дни, а условията, в които са настанени не са позволявали да предприемат необходимите мерки за дезинфекция. Голяма част от тях от МВР са получили като предпазни средства до средата на месец април 2020 г., единствено освободените от военния резерв костюми за химическа защита и респиратори. Те се определят като нефункционални и по-скоро пречещи, а за предоставените горни части на костюмите твърдят, че стават само „да се правим на лоши и да плашим децата“. Споделят, че имат сериозен проблем със защитните облекла, не само защото в най-добрия случай разполагат с един костюм от резерва, а и защото няма как той да бъде дезинфекциран и да се гарантира предпазване от инфектиране при повторно обличане.

В няколко от случаите бе споделено, че поради естеството на оборудването и екипировката на полицейските служители, няма как да се предоставят костюми, които са идентични с тези на медицинските работници, но е можело да се помисли и за тях и да се изработят облекла, които са от две части и им позволяват да използват оборудването си, да са защитени и да не са смешни.

„Пълно безхаберие. На всички нива. Не можеш да изкараш едни неща от 84 –та година, да ги дадеш на полицаите и жандармеристите и с това да си измиеш ръцете,казвайки, че си подсигурил хората в МВР.“

Никой не е помислил за служителите в действителност и въпреки широкото прокламиране, че се шият по 2000 бр. защитни облекла на ден, нито едно от тях не е достигнало до хората в МВР, работещи на терен.

Въпреки критиките към качеството и количеството предоставени лични предпазни средства на полицаите и жандармеристите, има цели звена в МВР, които за били „забравени“ и са били оставени да се справят сами. Това са работещите на гишета в КАТ и БДС. В някои места са получени ръкавици, а седмици по-късно дезинфектанти, но има и служители на гише, които са продължили да обработват документи на граждани без да имат защитни прегради и/или облекла от МВР, въпреки, че според тях риска при тях е идентичен като при техните колеги – полицаи. Споделя се, че на някои места, собственооръчно от служители в дирекциите, са направени стъклени прегради, с подръчни материали.

„Ние сме едно нищо в тази система. Никой не се интересува какво се случва с нас. Всичко е на наш гръб. Това не е нещо ново. Системата ни отхвърля. Пълно е с ядосани и възмутени, до бяс, хора.“

В административните дирекции има много сериозна неяснота как ще бъде организиран работният процес с граждани след приключване на извънредното положение и въвеждане на санитарното положение. Имат много въпроси, които се отнасят до предстоящия наплив от хора, който ще е породен от изтичането на голяма част от личните документи за самоличност. Не е ясно как ще се осигури физическата дистанция между хората в пространствата, с които разполагат, в т.ч. и дворовете на сградите, в които работят. Някои от тях споделят, че е имало удължаване на срока на валидност на изтичащите по време на извънредното положение документи, но това е

било за България и има доста административни неясноти, които е необходимо да се избегнат и изяснят. Голяма част от служителите в БДС и КАТ, заявяват, че именно след отмяна на извънредното положение ще настъпи по-големия риск от заразяване при тях и техните колеги.

Един от най-сериозните проблеми, възникнали в професионален план по време на изследвания период е свързан с т.нар. бонуси и критериите за тяхното предоставяне. Голяма част от изследваните лица споделят, че не са имали очакване да получат бонуси и само двама души казват, че в момента в който е било обявено, че медиците на първа линия ще получат допълнително стимулиране, те също са формирали подобни очаквания.

„ Да, трябваше да има бонуси, при положение, че имаше такива за лекарите, макар че и там разпределението не беше правилно. Щом се дава по сектори трябваше да има и за полицията. Това създава усещане, че МВР се е сетило за нас и ни е казало „Браво“. Колегите се почувстваха оценени и значими, хората се почувстваха удовлетворени. Разпределението не беше направено правилно – някои колеги взеха пари, други - не. Някъде това е било, защото критериите не са били справедливи, но има претенции за бонуси от колеги, които са били в болничен или отпуск. Това би било несправедливо.“

След обявяване на бонусите за служители на първа линия, по критерии, дефинирани от политическото ръководство на МВР предизвикват сериозно разделение между служителите в системата. То, от една страна е породено, т.к. са изключени цели групи от специализираната администрация, които работят на гише и смятат, че са подложени на същия риск, като техните колеги на КПП-тата. Напрежение възниква и сред пожарникарите, но най-сериозно разделението в някои служби, в които хора, дали 4 смени на КПП получават бонус, а тези дали 3 смени – не. Неудовлетвореността от критериите, които се тълкуват, заедно с наличието на „началници“ в списъците и изключване на хората работещи на терен водят до сериозно разочарование, особено сред част от служителите в КАТ.

„Няма да крия, че имаше нагласа сред жените на всички гишета, да получат бонуси, защото в края на краищата те работят пряко с граждани с всякакви знайни и незнайни хора, които не знаеш дали са болни или не. Те контактуват с хората по начина, по който и полицаите на пътя и на КПП-тата. Те са питали, но е било ясно, че няма да получат бонус. Колегите са разочаровани и атмосферата е много неприятна в резултат на изключването им от списъците. Чува се обичайната реплика: „Да, ние сме никой. ЛРТП-тата в тази система са като придатък. Никой не оценява колко много работа вършат.“

Забелязва се промяна в отношението на гражданите към полицейската професия, повишаване на нейния авторитет и на доверието на гражданите. Много от интервюираните разказаха за истории, в които граждани са изказвали своята благодарност за това, че се грижат за тях, поздравявали са ги за смелостта и са им пожелавали да са здрави. Има случаи, в които на КПП-тата, граждани по време на Великденските празници са носили козунаци на дежурните полицаи. Споделят се и кампании на бизнесмени, които са подигурявали храна и вода на всички полицаи на първа линия в района, без да афишират тези си действия. Правили са го, защото са

оценявали лошите условия и риска, на който се подлагат служителите в МВР в тази ситуация.

Не липсват и случаите на съзнателни провокации, но за интервюираните полицаи те са нещо нормално и са били от лица, нарушаващи демонстративно мерките.

В същото време много от участниците в изследването споделя, че има промяна в самите полицаи и тяхното отношение към гражданите. Станали са по-диалогични и отворени. Обясняват си го с това, че в тази извънредна ситуация, в която всички са притеснени и паникьосани, а посланията са за апокалипсис, някой в тази страна е трябвало да остане нормален и адекватен и това са били именно полицаите, защото те са на не само на първа, но и на последна линия.

2.2. Отношение към мерките, предприети от Правителството на Република България, в т.ч. и промяната на голяма част от тях

Всички участници смятат, че в началото мерките са били адекватни и навременни, но в последствие доверието им към Националния оперативен щаб и Правителството на Република България намалява. Причините за това са няколко:

1) Непрекъснатата промяна на мерките и на санкциите

Един от основните проблеми, споделени от интервюираните е свързан с непрекъснатата промяна на заповеди и противоепидемични мерки. Това от една страна създава объркване между служителите, защото някои заповеди влизат в сила в полунощ – когато дадени служители вече са на работа, но няма кой да ги запознае официално и да отговори на въпросите им. В тези случаи запознаването със заповедите на Министъра на здравеопазването и тяхното тълкуване се извършва по радиостанции и/или телефони. Обсъждат се основно с колеги и преки ръководители. Някои участници споделят, че въпреки времето, което са имали и Щаба и МВР, за да се стиковат – все още има пропуски и неясноти.

„ Мерките са напълно хаотични. Копираме от други страни. Чакаме да видим какви мерки ще предприемат други правителства. Да, но това са различни хора, с различен стандарт и най-вече с различна дисциплина.“

„Мерките са адекватни, но контролът по спазването им куца, защото не може да казваш вечерта, че маските са задължителни, а на сутринта да отмениш заповедта, да затвориш града, а после да го отвориш. Полицаите не са пъдари. Куца контрола. Некомфортно е, но правилата трябва да се спазват. „

„В началото (13 март – 31 март 2020 г. – бел. авт.) си мислех, че мерките са правилни и това ни предпази, но после осъзнах, че не е така, защото не разбирам от какво точно ни предпазва изолацията, освен че води до фалити на фирми и много безработни. Не знам каква е причината да има толкова малко хора, които са заразени, но не разбирам защо толкова рязко, като с нож, освободиха мерките. Тръгват парковете, заведенията... всички, но пък има изисквания за дистанция между берачите на череши. Ще скапят реколтата. Мисля, че сме взели парите от ЕС и затова са охладени мерките. Официално казват, че

всички ограничения се налагат, се прави, за да ни помогнат. В такъв случай защо отпуснаха всичко толкова рязко? Няма да коментирам маските – там ни направиха на луди калинки. „

2) Неэффективност и неадекватност на мерките

„Опитват се с това, което кажат да вземат някакви мерки и да предпазят хората, но нещата им се случват наполовина. Издават заповед, тя търпи промени или е неосъществима. Всичко е счупено, сбъркано и наполовина, като всичко в България. Казват, че маските не предпазват и са вредни, а после забраняват да ходиш без маска, дори когато си сам. Всички казват, че маските развъждат бактерии, но те те карат да ги носиш. Обществения транспорт върви с пълна сила, а махнаха пейките от парковете. Затвориха пазарите, оставиха големите вериги. Няма как да вярваш, защото всичко е направено наполовина. И никой не ти дава отговор на тези въпроси.“

Най-сериозни критики, интервюираните лица отправят към КПП-тата и към полетите, с които продължава да се „пълни държавата с хора, които носят зараза“. От една страна критиката за КПП-тата касае мерките, предприети около Великденските празници и безпроблемното допускане на голяма група от хора да напуснат областните градове и последващото „затягане“ на контрола и мерките за вход в населеното място. Според подобна промяна е абсурдна и някои от полицаите споделят, че това си е чиста форма на издевателство над хората, а други сравняват това решение с гавра. Дават аналогичен пример за пропускателния режим на 1 май 2020 г. и отпадането на мерките и КПП-тата за 6 май 2020 г. Смятат, че това са непоследователни и хаотични решения, които повишават напрежението и много сериозно са повлияли на цялостното отношение към всички наложени мерки. Беше споделено мнение, че КПП-тата са „вгорчили“ живота на работещите българи и техните работодатели и не разбират защо тези мерки са наложени само за областните, но не и за общинските градове.

„КПП-тата са тотално сбъркана мярка. Всеки си изкарва бележка. Този полицай, който ти проверява документите няма как да разбере от коя фирма си, кой е нейният собственик, какъв е този печат и т.н. А и не му е работа да знае. Няма как да знае по каква работа и къде отиват хората. А изказването на нашия Министър, че адресът не е критерий? Това беше върхът. Допускаш хора от чужбина, защото са с постоянен адрес в България, но не допускаш хора с постоянен адрес в София. Един и същ критерий на летището важи, а на входа на градовете – не. Гледам колегите, че се събират едни бележки, трупа се една бумажина и не е ясно кога и какво ще се прави с тези бележки. Събираме едни кашони с листове и с лични данни и после ще ги изгорим. А и комисии сигурно ще правим за това. И за какво? Да плашим хората...Налагаш глоби от по 300 лева за сядане на пейка. Без изключения. Няма възрастни, болни, бременни... всички трябва да бъдат глобявани. Да третираш хората по този начин в бедствено положение е недопустимо. Тези, които виждаме по телевизията не са убедителни. Как да убедим хората на улицата?“

„Заповедите на МЗ са неадекватни – издаваш заповед и понеже има жалби, после ги отменяш. Това е абсурдно и е недопустимо на ниво държава. Обществото надделява над държавата. Ние се радваме на западните модели – в Германия има правила, но ние не ги

спазваме. А в България има решени и заповеди, следва малко недоволство и после всичко се отменя. Не съм компетентен, за да оценя изцяло мерките на правителството. Има Щаб и очаквам това да е структурата, която носи експертизата. Има модели, които са създадени през годините, а доколкото те се спазват и следват е друг въпрос.“

Първите две седмици от въвеждане на КПП-тата, никой не е помислил за полицаите, които работят там. Не е имало тоалетни, не са им предоставени вода и храна и са били принудени да се оправят сами. Голяма част от тях казват, че са свикнали и че това е обичайното отношение на тяхното министерство и споделят, че са срещнали по-голяма подкрепа от граждани, които са им носили вода и храна в началото, отколкото от представителите на МВР.

Другата мярка, която е силно критикувана е свързана с полетите до София и неразбирането каква е причината те да не бъдат спрени или поне да се предприемат мерки, които да изолират пътниците от даден полет още на вход в страната и да спазват принудителна карантина в някой хотел. Интервюираните определят като безотговорно поведението и решенията на Националния оперативен щаб и Правителството, хора, пристигнали в България да имат право да използват обществен транспорт и да пътуват до различни точки на страната. Всички интервюирани казват, че по отношение на пристигащите на летищата български граждани, предприетите мерки са частични и недостатъчно ефективни. Някои от тях казват, че е било най-добре да се наемат хотелски бази и пристигащите пътници да се карантинират там. Според тях Правителството е имало правомощия да го направи, независимо, че се говори за нарушаване и ограничаване на човешки права. За тях, пристигащите пътници от рисковни дестинации, създават опасност за общественото здраве, която е по-голяма от живущите в големите градове. Сравняват ограничените права и КПП-тата в областните градове и липсата на каквито и да е ограничения за пристигащите български граждани с полети на различни авиокомпаниии.

Доволна съм, че Правителството взе мерки още в началото, за да се овладее ситуацията, хората да се приберат по домовете си и да се подготвят болниците. Но факта, че позволиха да кацат самолети с болни... това трябваше да бъде спряно. Трябваше да се намерят сгради, хотели и да поставят хората от самолетите в тези сгради под карантина. Това щеше да ограничи заболяемостта. Беше неадекватно да приемаме този и онзи и да го оставяме да прави каквото си иска. Това не работи при нас българите. Трябва да има принуда. Последните 2 полета са показни за глупостта (полети от Айндховен и Амстердам, в които е имало болни пътници).“

По-голямата част от участниците споделят едно и също мнение по отношение на армията и факта, че не е била включена в прилагането на протиепидемичните мерки. Само двама от тях и то от големи областни градове изказват твърдение, че е трябвало да бъдат включени на КПП-тата, за да се освободи по-голям полицейски ресурс, който да контролира спазването на мерките в градовете. Те допълват, че в резултат на извънредното положение и променените им функции, голяма част от текущата им работа е изостанала, което определят като недостатък и недобро управление на системата.

3) Липса на унифицирани протоколи и процедури за действие и прилагане на мерките

Интервюираните споделят, че има разнопосочни практики и много сериозна доза субективизъм в прилагането на мерките, който е породен от липсата на ясни инструкции и пояснения за пропусквателния режим, за съставянето на предупредителни протоколи и/или съставянето на актове. Всички казват, че професионалният им опит като служители в МВР е развил тяхната преценка и със сигурност разпознават лица, които лъжат че отиват при болни родители и такива, които в действителност имат такива, но са им липсвали инструкциите. Всички казват, че е можело някой в МВР, в Щаба или Министерство на здравеопазването да разясни кога се правят изключения в пропусквателния режим и дали са необходими документи за това или е по преценка на полицейския служител. Дадоха примери с нотариалните актове и че на места колеги не са разрешавали напускане на населено място срещу подобен документ, докато на други места това е било основателна причина. Бе споделено, че изказването на Министъра на вътрешните работи, че постоянния или настоящ адрес не е основание за вход в дадено населено място е било изключително объркващо и е довело до сериозно напрежение. Именно липсата на ясни процедури, протоколи и правила е била една от основните причини за ескалиране на напрежението и конфронтацията между граждани и полицейски служители.

4) Липса на яснота какви ще са ролята и функциите на МВР след прекратяване на извънредното положение и въвеждане на извънредна епидемична обстановка

Към момента на провеждане на изследването, нито един от интервюираните не знаеше какви ще бъдат техните роли и функции след приключване на извънредното положение. Някои от тях заявиха, че най-вероятно ще се превърнат в пъдари в парковете, т.к. забраната за сядане на пейки не е отменена. Иронично коментираха, че след краха на кампанията „полицай във всяко село“, ще гледаме продължението „полицай до всяка пейка“. Една част от тях очакват контрола на посещаемостта на заведения и санкционирането на гражданите, които нарушават мерките да бъде вменена на МВР, макар че е в ресора на РЗИ.

Много сериозни са въпросителните за протоколите и полетите. Как ще се гарантира спазването на физическа дистанция, когато се увеличат броя на полетите и на пътниците, т.к. терминалите в България са малки и няма физическа възможност да се спазват тези мерки.

Другите неясноти са свързани със струпането на хора, които ще подновяват личните си документи за самоличност и организацията на работа по начин, който да гарантира спазване на дистанция. На много места проблемите са идентични като на аерогарите и са породени от липсата на пространство, както в, така и извън сградите на институциите.

Някои от полицейските служители споделят, че не знаят какви ще са протоколите и изискванията, когато се завърнат към обичайните си задължения и започнат да разпитват жертви и заподозрени. Как ще се правят очни ставки, при положение, че няма възможност за дистанция, а и какво ще правят с маските?

Служителите в МВР очакват от политическото и професионалното си ръководство ясни инструкции и правила за това как ще се промени начина, по който ще работят в бъдеще и какви са правилата, които трябва да спазват в т.нар. нова нормалност. Споделят, че са скептични, че ще получат подобни разяснения и че както досега ще им се наложи да се оправят сами с всичко.

5) Създаване на паника с ненужни извънредни брифинги в неуместно време.

Повече от 80% от интервюираните лица споделят, че са спрели да гледат новинарски емисии и публицистични предавания и признават, че това се отразило положително върху тяхното емоционално състояние. Станали са по-спокойни и по-малко тревожни.

Отправят сериозна и остра критика към извънредните брифинги в 23.00 часа през нощта, които според тях са „за щяло и нещяло“ и непрекъснатото вменяване на вина за нечия смърт. Определят назидателния тон като неуместен и споделят, че от комуникацията си с гражданите, единственото, което правят Националният оперативен щаб и правителството е да всяват смут и паника, и да психясват хората.

„Не знаят какво да направят. В момента всяват смут. В началото тръгнаха с една ясна позиция как ще се справим. След седмица започнаха да говорят за зло, апокалипсис и ад по улиците. Нищо не дойде, но плашат с умрели и липсващи чували в моргите. Няма един млад човек, който да се е гътнал, всички са със съпътстващи заболявания. При нас е друго и виждаме нещо друго. Много хора вече не гледат новини и брифинги и казват, че им е спокоен деня. Има много хора, които стоят вкъщи, гледат новини и се психясват. Изкривява се съзнанието и мисленето.“

„Много психясаха хората, вкараха много страхове, според мен съзнателно, за да ги държат в къщите им. Чувал съм от хора да казват, че няма да излизат още дълго от домовете си, защото ги е страх да не се заразят и да не заразят близките си.“

Участниците в изследването определят ученията и превръщането на спортни зали в полеви лазарети за неадекватни, неясни и всяващи паника. Смятат, че така само се плашат хората и го определят като поредната пропаганда и манипулация, целяща да се държат хората в домовете си в очакване на бъдещият апокалипсис.

Одобряват поведението на генерал Мутафчийски и отказът му да отговаря на провокативни въпроси, целящи фокусиране върху определени етнически групи. Смятат, че подобна трябва да е реакцията и комуникацията и на правителствените представители.

Прекратяването на безкрайните и извънредни брифинги според тях е правилна, макар и закъсняла мярка и вярват, че част от нормализирането на обществените отношения се дължи на това и на липсата на ежеминутно поднасяне на мрачна статистика за броя разболели се и за броя починали.

2.3. Основните изводи, които са си направили служителите в МВР на фона на кризата и посланията, които отправят към българското общество и правителството на Република България.

Едно от най-притеснителните заключения, до които са стигнали голяма част от интервюираните е липсата на лидери, които адекватно да управляват кризи. Според тях, целият хаос, непоследователност и неадекватност на мерките се дължи на факта, че липсват експерти по управление на кризи и лидери, които да поемат политическата отговорност и да отстояват до край наложените мерки. Липсата на визия за последователността на налагане на дадени мерки, тяхната продължителност, вариантите за облекчаване са доказателство в подкрепа на тяхната теза и на факта, че се вземат решения под обществен натиск и на принципа „проба-грешка“. Споделят, че тази криза не е само на ниво Правителство, но и на ниво МВР, където определят нещата като още по-трагични и неадекватни. Според тях един от основните уроци за цялото българско общество е свързан именно с управлението на кризите и създаването на експерти и политически лидери, които да вземат адекватни решения и да комуникират адекватно и ефективно с българските граждани. За тях е изключително спешно да се започне подготовка на експерти и лидери, така че ако има втора вълна, реакцията да бъде много по-адекватна и навременна.

„Това, което се правеше проба-грешка в бъдеще не трябва да се прави. Мерките бяха доста либерални и ако се наложи втора криза с цел избягване на масово заразяване, мерките трябва да са по-драстични.“

„В МВР, а и не само, трябва да се обучат ръководителите как се действа в кризисни ситуации така, че персоналът да е защитен, но в същото време да има и екипност. Много голяма част от ръководството не са наясно какво е криза и кризисни ситуации. Да има по-адекватни лични предпазни средства за полицаите на първа линия.“

„Искам да се направят изводи след всичко това. Да се направи анализ на грешките и оценка, защото много скоро може да се повтори и вероятността за това е по-голяма, отколкото да не се повтори. Трябва да сме много по-подготвени следващия път.“

Следващият извод, споделен от всички участници в изследването касае липсата на дисциплинираността като нация, неспазването на наложените мерки и поставят въпроса, доколко нашето общество е родено и може да функционира в режим на демокрация.

С огромно разочарование, интервюираните споделят, че са установили, че ние не само не можем да функционираме като общество и не се грижим за другите, но и не можем да спазваме правила. Самите участници в изследването не одобряват голяма част от наложените мерки, но заявяват, че това са правилата и те трябва да се спазват, независимо какво мислят хората. Според тях всеки може да споделя спокойно и свободно мнението си, защото живеем в свободна и демократична страна, но не може демонстративно да се нарушават правилата и хората да очакват да им се размине. Много от тях споделят, че в демократичните общества има много права и свободи, но има и много отговорности и задължения, за които масово гражданите забравят или

удобно пропускат. Според служителите в МВР не може и е грешно полицията да е единствената и в повечето случаи последна инстанция и да се разчита само на санкции. Според тях липсват превантивните мерки, публичното говорене, което има за цел да обедини и сплоти различни общности и цялото общество. Липсват обединяващите послания.

„Кризата не ни направи по-добри. Ние никога няма да станем добри хора. Настанила се е човешка злоба във всеки един от нас през годините. Всеки живее за себе си. Мисля си що за хора са били Левски и Ботев, защото такава неща не мое да се случи днес. Ние живеем във времена, които са зверилник. Всеки живее за себе си. Всеки държи кокала за себе си. Безпаричието води до много проблеми. Самите деца растат с проблемите на родителите и семейството си и няма как да очакваме да бъдат по-толерантни и различни от родителите си. Тези деца растат в джунгла.“

„Важни са общностите и основната им цел е да си помагат взаимно, а ние не можем да живеем и функционираме адекватно в общности, защото хората искат да потребяват. Обществото не е свикнало да спазва правила, но в личен план установих, че съм подготвен за криза и се справям добре с това.“

Животът се е променил необратимо и ние сме изгубили голяма част от свободата си

Всички служители в МВР са наясно, че ще трябва да живеят и да организират ежедневието си по различен начин. Въпросът е как ще бъде регламентирано това и дали някога хората ще преработят страховете си и ще спрат да гледат на околните като потенциално биологично оръжие. Не знаят колко време ще е необходимо, за да се случи този преход, но е ясно, че голяма част от хората ще имат нужда от помощ и подкрепа в т.ч. и психологическа такава.

„ Животът ни няма да продължи по този начин. Надявам се, че хората ще започнат да се радват на малките неща. Животът ни ще е много по-различен. Няма да има скъперничество и трупане на имущество. Ще сме по-смирени и се надявам да сме по-дисциплинирани. Мерките ни научиха на дисциплина. Ще има по-рязка граница – бедни и богати. Ще се увеличат кражбите. Страхът, че ще станеш жертва на кражба ще е по-голям. Човекът ще се радва на повече, но по-малки неща.“

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОЛИТИКИ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА СТРАТЕГИЧЕСКИ РЕШЕНИЯ

При направен анализ на дискусии в специализирани групи, в които има служители в МВР и се дискутират основните проблеми, а също така и след проведени разговори със синдикални лидери бяха идентифицирани две направления, в които е необходимо да има единни политики на национално ниво. Те са необходими от една страна, за да са подготвени всички институции за адекватна реакция при втора вълна, а от друга страна

да осигури необходимите условия на труд на служителите си, за да могат да прилагат адекватно правителствените мерки.

1) ИЗГОТВЯНЕ НА ЕДИНЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ И МЕЖДУИНСТИТУЦИОНАЛНО СЪТРУНИЧЕСТВО В СЛУЧАЙ НА ПОВТОРНА ВЪЛНА ОТ COVID-19 ПРЕЗ ЕСЕНТА НА 2020 Г.

Основните критики, а също така и предложения за решения за свързани с липсата и необходимостта от единен план за действие за ограничаване разпространението на коронавирусната инфекция и налагане на противоепидемични мерки. Според тях е необходим обективен анализ, в който да бъдат отчетени всички допуснати грешки при овладяване на първата вълна, ефективността на приложените мерки, ефекта, който са имали върху специалистите на първа линия и българските граждани. Изключително важно е в единния план, който ще бъде изготвен е да бъдат разписани ясно правомощията и функциите на НС, Правителството на Република България, Националния оперативен щаб и отделните министерства. След изготвяне на този план е необходимо всички специалисти, заемачи управленски позиции да преминат обучение, в което да се запознаят детайлно с него и да се организират вътрешноведомствени семинари, така че знания, а и умения, да придобият ръководителите в МВР до ниво Началник на РУ. Успоредно с това е необходимо да се организира информационна кампания, чиято цел е българските граждани да знаят какво да правят в случай на повтаряне на епидемията, да са информирани при какъв брой заразени, какви мерки влизат в сила, каква е тяхната продължителност и в кои случаи се облекчават ограничителните мерки, за да могат да формират ясен времеви хоризонт в личен и професионален план.

2) ИЗГОТВЯНЕ НА ПЛАН ЗА ГРИЖА, ПОДДКРЕПА И ПОВИШАВАНЕ МОТИВАЦИЯТА НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ НА ПЪРВА ЛИНИЯ

Втората критика, която е формирана като предложение за решение се отнася за грижата за специалистите на първа линия, като тази грижа е по отношение на психичното здраве, личните предпазни средства, осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд и оказването на подкрепа на служителите в МВР от техните ръководители.

Необходимо е да се предвидят конкретни мерки за оказване на психологическа подкрепа, т.к. стресът, преумората и професионалното прегаряне са много често срещани при полицаите. Това, заедно с повишената тревожност от заразяване на близките са предпоставки за влошаване на психичното здраве. Някои от тези мерки може да са свързани с подкрепа от страна на психолози, но други са свързани с осигуряване на лични предпазни средства, които да осигуряват максимална защита и редовно тестване на хората на първа линия.

Липсата на лични предпазни средства – защитни облекла, дезинфектанти, маски и др., а също така и липсата на елементарни условия на труд, в т.ч. липсата на вода, храна, тонизиращи напитки, тоалетни и др., и тяхното осигуряване са другите елементи, чието навременно осигуряване от изключителна важност за мотивацията и ефективността на служителите в МВР, респективно - ефективното и адекватно функциониране на системата.

КЛЮЧОВИ ЦИТАТИ С ПОСЛАНИЯ

„В личен план осъзнах, че съм нехаен към здравето си. Иска ми се като общество да сме по-дисциплинирани. Като се каже „раз“ и това нещо да започне да се прави. Скептични сме към мерките, но те са наложени от хора, които са избрали гражданите. Нямаме дисциплина и нагласи да пазим другия. Не осъзнаваме, че ако хората около нас са болни и ние ще се разболеем. Мислим само за себе си. Правя неща, с които не съм съгласен, но ги правя, защото такива са правилата и те трябва да се спазват. „

„Обикновеният човек се носи по течението и не мисли за кризата и опасностите. Ние си мислим, че се справяме много добре, защото си мием ръцете. Въпросът е, че Правителството и Народното събрание са тези, които трябва да вземат важните решения и да налагат мерки. Те трябва да се грижат да има облекла, лични предпазни средства, да действат адекватно, а не като с тези полети. За тях нещата винаги трябва да са като в предпандемия.“

„Искам да има малко повече респект към хората, които упражняват професията „полицай“ и да има повече хора, които искат да работят тази професия. Да се обърне внимание на тази професия и сектор. Хората да станат по-дисциплинирани и да уважават правилата. Да дават пример и да реагират като общество. Обществото има големи претенции, но промяната трябва да започне отвътре-навън. Трябва да имаме претенции към управляващите, но какви са претенциите към нас самите? Трябва да сме пример. Необходимо е да сме по-сплотени и единни. Въпреки, че системата, в която работим е закостеняла и тромава, и се правят много тромави и излишни неща, ако се обединим може да я променим. Не знам дали ниското заплащане води до демотивация и лоша работа или просто хората са такива.“

„Иска ми се да сме по-дисциплинирани, защото в трудна ситуация се излиза с дисциплина, а не с номера и тарикатлъци. Работата е всички да спазваме правилата и заедно да излезем от това. Няма да ни изведат Бойко или Мутафчийски. Ние ще се изведем. Съединението прави силата. Нали така пише на една сграда? Трябва да сме обединени, ако искаме да успеем. Това, през което минаваме е факт и вместо да се разделяме трябва да се обединим. Дори да е лъжа, ние единни трябва да я опровергаем. В нашата работа или в армията, ако няма дисциплина нищо няма да се получи. Когато има дисциплина и стегнат строй, всеки твърд противник ще бъде победен, или ще избяга, а всяка трудност - преодоляна.“

„Едно от основните неща е да преосмислим действията и поведението си във времена на криза. Отношението и солидарността спрямо другите. Аз се раздавам за другите, но падне ли ми под чертата – изчезват завинаги. Не мога да спазвам златната среда. Ако видя човек с принципи и кауза съм с него до край, но започне ли да ги нарушава, започне ли да прави мушениги – спира да съществува. Не сме подготвени и не обичаме да се съобразяваме с правилата. Немците не са по-различни от нас, просто имат повече санкции. Възхищаваме се на дисциплинираните нации, но не сме дисциплинирани.“

„Няма житейски уроци. Няма какво да се научи от кризата. Справям се благодарение на това, че съм по-дисциплиниран. Спазвам правилата. Харесвам правилата и искам да се спазват от всички – тези, които ги създават и дори до тези, които са с най-нисък социален статус (необразовани). Видях, че мога да живея и по този начин. Не обичам да стоя така затворен, но го правя, защото такива са правилата.“

КОНСПИРАТИВНИ ТЕОРИИ

Конспиративните теории не са разпространени сред служителите в МВР, с изключение на тази, свързана с произхода на вируса. Всички вярват, че той е изкуствено създаден, а не е естествена мутация. Някои смятат, че е изгърван по-грешка, други допускат, че може да е „пуснат“ съзнателно, за да се прецени неговата вирулентност. Въпреки тази увереност относно произхода на вируса, те са скептични, по отношение на теориите за търговски войни между САЩ и Китай, ваксините и масовото чипиране, а теорията за 5G определят като абсурдна.

ПРИТЕСНИТЕЛНИ ОЧАКВАНИЯ ЗА БЪДЕЩЕТО

Едно от основните притеснения, които бяха описани вече в доклада е свързано с голямата промяна, която според някои от интервюираните е необратима по отношение на комуникацията между хората, т.к. има сериозна промяна в разбирането за „нормалност“. Възникналите притеснения и страхове, прерастнали на места в параноичен страх от заразяване и патологична мания за дезинфекциране при едни хора се сблъскват с разбирането за преувеличеност на заплахата сред други групи. Според анкетираните служители в МВР едно от най-големите предизвикателства пред бъдещето ще бъде създаването на ново разбиране за нормалност, което от една страна да дава спокойствие на притеснените от вируса, а от друга страна да не изглежда като прекомерна предпазливост за тези, които смятат, че това е просто поредния вирус с мащабите на грип тип А или Б.

Второто основно притеснение, за което бе споделено от полицаите е свързано с капацитета и подготвеността на специалистите по психично здраве, за да работят с хората с психично-здравни проблеми и да оказват необходимата подкрепа за справяне с предизвикателствата, до които е довела кризата. Именно масовото „психяване“ и фиксация са определени от тях като голямо предизвикателство, но най-голямото им притеснение е, че не се предвижда подкрепа от специалисти и работа в тази посока или дори провеждане на информационни кампании, които да доведат до намаляване на нивото на тревожност.

Загрижеността за различни социални и икономически групи е изключително характерна и важна за групата полицаи, които участваха в това изследване. Общото между тях е разбирането, че обществото е един организъм и ако страда една група или сектор, то това неминуемо ще доведе до негативни последици за всички. Те разглеждат икономиката като общ механизъм и виждат как икономическата криза ще се отрази не само на потреблението и качеството на живот, но и на профила на извършителите на престъпления. Именно това визионерско мислене и разбирания поставят и най-важния въпрос, който едновременно е и най-голямото им притеснение, а именно: как се управляват подобни кризи и последици от тях и как се подготвят представителите на различните институции?

Според анкетираните служители предстоят сериозни размествания на политическо, икономическо и социално ниво. Те са убедени, че медицинската криза категорично е преодоляна, но се влиза в една посткризисна ситуация, която изисква много по-умело и уверено лидерство. Самите интервюирани споделят своя скептицизъм по отношение

появата на подобни лидери и адекватност на институциите в тази посткризисна ситуация.

Те споделят, че кризата е катализираща много нови процеси и е показала много недостатъци в системата, като освен липсата на координация между институциите, те посочват и масовото индивидуално тълкуване на заповеди и разпоредби и своеволно прилагане на различни мерки от хора, които са част от местната изпълнителна или законодателна власт и от ръководители на различни структури и звена в отговорните институции.

Другото им притеснение е свързано с ескалиращата култура на доносничество и противопоставяне на различни социално-икономически и възрастови групи. Те смятат, че тези процеси няма да утихнат, а ще се задълбочат и смятат, че при последваща и налична втора вълна ще има сериозни сблъсъци именно на база на това противопоставяне. Едно от сериозните предизвикателства, за които е необходимо да се предприемат мерки на този етап е свързано с поставянето под карантина и налагане спазването на мерки в ромските махали. Според интервюираните, това е най-голямото предизвикателство и при повторна криза, ако се наложи затваряне на квартали може да се стигне до сблъсъци и употреба на сила. Необходимо е да се помисли и по какъв начин се санкционират лица, в поставени под карантина населени места, които си позволяват да нападнат и/или наплюят служители на МВР и какъв е протокола за това. Успоредно с това е необходимо да се осигури качествено защитно облекло на самите полицаи, което да ги защитава максимално и да е съвместимо с тяхното професионално оборудване.

В заключение: интервюираните полицаи масово заявяват, че са изпълнили дълга си, не се чувстват като герои, не са очаквали специални благодарности, но получаването на бонуси ги мотивира, защото ги кара да се чувстват оценени, а трудът им - признат. Смятат, че отношението на гражданите се е променило в положителна посока, но отбелязват и промяна в поведението на своите колеги, които в голяма степен са се държали много професионално и отговорно, защото са се чувствали като представители на институцията, която трябва да е носител на нормалност. Срећнали са изключително много проблеми по отношение на личните предпазни средства и условията на труд, за които казват, че трябва да се анализират и вземат предвид при действието на МВР в бъдеще. Те виждат различните групи в българското общество и се чувстват част от хората, които са най-малко засегнати от икономическата криза, причинена в резултат на пандемията, но се притесняват за развитието на страната, защото осъзнават, че обществото е съвкупност от общности и когато някои от тях страдат, то това неминуемо ще се отрази на всички. Очакват в бъдеще българските граждани да са дисциплинирани и да спазват правилата, но имат същото очакване и към българските политици и представители на изпълнителната власт, които демонстративно не са ги спазвали по време на извънредното положение. Силно притеснени са от липсата на яснота и визия за това какво следва след медицинската криза и как се решават възникналите от нея проблеми част от които са свързани с психичното здраве на българските граждани. Изказват своите притеснения, че ще има сериозно разместване на различни пластове, като най-силни опасения имат за разместването на социалните пластове.